

Diakonhjemmet gjennom hundre år

En historie om mannsmot og tjenersinn

AV EDWARD HULBAK

Edward Hulbak

I forbindelse med 100-års jubileet ønsket Diakonhjemmet å rette kritisk søkelys på sin historie, og spørre hva som har skjedd både med institusjonen og visjonene. Gunnar Stave, amanuensis ved Møre og Romsdal distriktshøyskole, fikk i oppdrag å skrive Diakonhjemmets historie. Han tok fatt på utfordringen høsten 1987, og avsluttet arbeidet sommeren 1990.

Boken er på drøye 400 sider, og inneholder en mengde interessante opplysninger, sitater og vurderinger. Stoffet er organisert i fem deler:

- Del 1. «Diakongjernen er igjen kaldt frem».
- Del 2. Diakonanstalten i Magdalenahjemmet 1890-1900.
- Del 3. Med foten i kyrkjedøra og handa på sjukesenga 1900-1927.
- Del 4. Frå «nødens rike» til velferdssamfunnet 1927-1960.
- Del 5. Vekst og konflikt 1960-1990.

Hver del avsluttes med noter som viser hvor sitatet og referater er hentet fra. Boken har en ryddig oversikt over kilder og litteratur. Dessuten har den et eget navneregister over personer som er omtalt. En rekke personer med langvarig tilknytning til Diakonhjemmet har bidratt med opplysninger. Boken er illustrert med foto, tegninger og dokumenter.

Diakonhjemmet – en ruvende og til tider omstridt institusjon

Gunnar Stave gjør i boken om denne mangfoldige private helse- og utdanningsinstitusjonen utførlig rede for bakgrunnen for etableringen, og de første hundre år av dens eksistens.

Forfatteren skildrer det indre livet, med meningsbrytninger, konflikter og allianser. Dessuten tar han opp spenninger i forholdet mellom kirke og samfunn, mellom det private og det offentlige, og endringer i forholdet mellom disse. Den historiske fremstillingen veksler mellom et aktør- og et strukturperspektiv. Forfatteren sier at et aktørperspektiv er nødvendig fordi Diakonhjemmet ikke kan tenkes som institusjon uten de personene som til enhver tid skaper institusjonens liv og utvikling, og fordi det er individuelle aktører som på avgjørende vis har formet institusjonen. Strukturperspektivet er nødvendig fordi Diakonhjemmet er integrert i et nettverk av sosiale systemer som påvirker og former rammene for virksomheten. Innenfor denne strukturen utveksler institusjonen varer, tjenester, personer og kulturelle element med miljøet omkring. Og de viktigste systemene i dette nettverket er Den norske kirke, kirkelige

organisasjoner, offentlige styresmakter og yrkesgrupper.

Mannsmot

Mannsmot og visjoner kjennetegnet Diakonhjemmets grunnlegger og første forstander, Hartvig Halvorsen. Uten de samme egenskaper hos ledere som fulgte, om enn i varierende grad, ville ikke Diakonhjemmet ha vært hva det er i dag. Historien om Diakonhjemmet byr på spenning og dramatik. Med beundring leser vi om hvordan planer og prosjekter i tur og orden er blitt realisert, til tross for mange hinder av ulik art. Tro på saken, ydmyk bønn om Guds ledelse, hardt arbeid, tålmodighet og utholdenhet har gitt resultater. Eiendommen Steinerud, har vært en uvurdelig ressurs. Dyktighet og dristighet har avfødt tillit hos aktuelle samarbeidsparter. Den gode sirkel kom igang.

Skuffelser? Kanskje har de største skuffelsene vært likegyldigheten og manglende interesse fra Den norske kirke sin side! Forholdet til kirke og organisasjoner ble aldri så varmt og nært som Diakonhjemmet hadde ønsket og håpet. Vemodet over manglende kirkelig interesse har gått som et sukke gjennom Diakonhjemmets historie. Gang på gang har institusjonen båret frem sin kjærlighetserklæring til

kirken og organisasjonene. Like ofte er det klaget over de utvalgte sin lunkne holdning.

Tenarsinn

Diakonhjemmets første forstander, Hartvig Halvorsen, så for seg at Diakonhjemmet kunne bli en utdanningsinstitusjon som utrustet og kvalifiserte arbeidere til alt offentlig og privat helse- og sosialt arbeid. Tenk for en kontaktflate dette ville gi kirken, og for en strategisk posisjon det ville gi i forhold til de oppløsende og ateistiske krefter i samfunnet. Over alt der mennesker trenger hjelp ville kirken møte dem gjennom diakonien. Diakonhjemmet kunne slik bli en spydspiss i kampen mot sosial og åndelig nød.

Opptakssermonien fikk en viktig funksjon. Identiteten som diakon fikk sin forankring i løfte om troskap og lydighet. Sermonien understreket det personlige kallet og gjorde diakonrollen til en livslang tjeneste som ikke var knyttet til stilling, men til kall og løfte.

Mer enn hundre år er gått siden den gang. I nærmere 80 av disse årene er diakoner utdannet og vigslet med tanke på å realisere forstander Hartvig Halvorsens visjoner. Og fra første stund finner vi diakoner i strategiske posisjoner i menighetsarbeid, hjemmesykepleie, institusjoner, sosialt arbeid, sjømannsmisjonen og i misjonstjeneste. Etter hvert finner vi også diakoner i en rekke andre strategiske posisjoner. I et foredrag under Diakonhjemmets 60-års jubileum uttalte biskop Berggrav bl.a.: «Vi har funnet det rett her i Norges kirke ikke å gjøre forskjell på de diakoniarbeidere som skal inn i menighetsoppgaver og de som skal ha sin gjerning f.eks. i et sykehus eller andre institusjoner, og som altså ikke kommer direkte inn i menighetsmiljøet». Og i samsvar med denne tenkningen ble alle som

avsluttet sin utdanning ved Diakonhjemmet vigslet til diakon, helt frem til 1969.

Vigslingspraksisen blir endret

Da skjedde det noe som skapte undring og uro hos mange diakoner. Vigslingen ble «reservert» for dem som gikk inn i kirkelige stillinger. Hva som egentlig lå bak denne biskopelige beslutningen av teologiske eller andre overveielser sier boken «Mannsmot og tenarsinn» ingenting om. Dette er imidlertid et vitalt spørsmål både for diakoner, utdanningsinstitusjon og kirken som fortjener oppmerksomhet.

Av det totale antall vigslende diakoner i aktiv tjeneste i dag befinner den største delen seg i såkalt sekulære stillinger. Da vigslingspraksisen ble endret, tolket mange som ikke var ansatt i rene kirkelige stillinger dette slik at nå var de ikke lenger «rette» diakoner. Dette harmonerer dårlig med Halvorsens visjon: «Over alt mennesker trenger hjelp vil kirken møte dem gjennom diakonien». Og det harmonerer dårlig for alle diakoner som ønsker å være kirkens forlengede arm i sine strategiske posisjoner. Faktum er at mange diakoner i såkalt sekulære stillinger har en langt større kontaktflate enn mange kirkelig tilsatte. Og denne kontaktflaten, dette brohodet in i en kirkefremmed og sekularisert verden, har ikke kirkens ledelse bevisstgjort seg. Hva har utdanningsinstitusjonen gjort for å påpeke denne ressursen i vårt samfunn? Og hva er gjort for å følge opp den tilsynsfunksjon som vigslingen forutsetter?

Diakonhjemmets hovedoppgave

For en som startet sin utdanning ved Diakonhjemmet i 1955, og som har fulgt institusjonen med interesse siden, bl.a. gjennom seks år i Hovedstyret, er det

naturlig nok forhold man gjerne skulle sett nærmere omtalt. Til tider er deler av historien og virksomheten beskrevet svært detaljert, mens andre forhold omtales mere summarisk. Beskrivelsen av Diakonhjemmets mangesidige virksomhet gir ikke uten videre noe klart bilde av hva som har vært og er stiftelsens hovedfunksjon. Mange vil hevde at det er utdanningen til diakoner. Derfor kunne en oversikt over hvor mange diakoner/diakonkandidater som har gått ut fra Diakonhjemmet vært av stor interesse. Boken har med en oppstilling for perioden 1890-1900. Den viser også hvor mange som sluttet, og antall medlemmer i Broderforbundet fra år til år. Hvem tar utfordringen til å ajourføre en slik oversikt? Dette er et naturlig samarbeidsprosjekt for Diakonhjemmet og Diakonforbundet!

Historien om Diakonhjemmets første hundre år inneholder forøvrig også historien om de første 25 år av Diakonforbundets historie.

Nøkkelpersoner

Boken omtaler mer og mindre systematisk sentrale personer i Diakonhjemmets historie; forstandere, forvaltere, skoleledere, overdiakoner og hovedstyreformenn. Det kunne vært ønskelig med en samlet oppstilling over disse, med opplysning om funksjonstid.

Her er gull å hente

Det er fort gjort å bli historieløs. Og det kan være katastrofalt for både individer og virksomheter. Det var klokt av Diakonhjemmets ledelse å investere i et historisk tilbakeblikk i forbindelse med 100-års jubileet. Avkastningen av denne investeringen vil i stor grad avhenge av at flest mulig med interesse for diakonal utdanning og Kristus-

Forts. neste side

Historisk festdag på Haraldsplass

AV ARNOLD LÆRUM

– Vi er veldig fornøyd med bygget. Dette er en skikkelig festdag, og en historisk dag for oss. Sykepleierhøgskolen har drevet sykepleier-undervisningen i lokalene til Bergen Diakonissehjems Sykehus. Det er først nå vi har fått et eget undervisningsbygg for Skolen, sier forstander for Diakonissehjemmet, Øyvind Øy.

Diakonissehjemmets nye undervisningsbygg er innviet. Biskop Per Lønning foretok innvielsen.

FORTS. FRA FORRIGE SIDE

basert innsats overfor alle nedbrytende krefter i vårt samfunn leser boken, studerer den, og henter ut «gullet» som bør ligge til grunn for viktige veivalg ved Diakonhjemmet i dag, og i tiden som kommer.

Gunnar Stave
«Mannsmot og tenarsinn»
408 sider
Det Norske Samlaget, Oslo 1990

– Vi ønsker Bergen Diakonissehjem til lykke med bygget og den virksomhet som skal fylle det, sier han.

Sangerinnen Rhoda Gravem, sang flere kristne sanger, akkompagnert av Knut Albright Andersen. Og en prolog av journalist Rolf Tofte ble fremført av skuespiller Wenche Kvamme.

Forstanderinnen Åse Madsen ved Diakonissehjemmet overrakte blomster til flere av de som deltok under innvielseshøytideligheten.

Bygget er tegnet av arkitektene Eikefjord og Rørtveit, og er på 1960 kvadratmeter oppført i tre etasjer. Første etasje inneholder inngangshall/sentralrom, kantine og to auditorier som kan slås sammen til et stort, med rundt 180 sitteplasser. Andre etasje har en administrasjonsfløy, og i den andre fløyen er det flere rom, som seminarrom og sanitæranlegg. Tredje etasje har en fløy til undervisningspersonalet med kontorer og fellesrom. I den andre fløyen ligger bibliotek, lesesal og et stort demonstrasjonsrom, pluss møterom og grupperom.

– Arkitektene har lagt vekt på at bygget skal gli inn i den gamle bygningsmassen på Haralds-

plass. Det synes ihvertfall vi at de har lykket med så langt, både eksteriørmessig og interiørmessig, sier Jon Gangdal, teknisk sjef ved Sykehuset.

– Bergen Diakonissehjem er nær knyttet til Den norske Kirke, og når vi tenkte på denne dagen var det naturlig at vi ville henvende oss til biskop Lønning, sier Øyvind Øy.

Biskopen uttalte at han var redd for at det skulle foretas en handling hvor han klippet over en snor med saks. – Jeg ville ikke ha følt meg vel med det. Jeg er her for å knytte bånd, ikke for å klippe over bånd. Han fremholdt at kirke og diakoni passet sammen, og at det vil det også gjøre i fremtiden.

– Alt det mennesker gjør for hverandre er Guds gjerning – ikke minst omsorgen for mennesker i nød. Biskop Per Lønning sier at kirken ikke har noe monopol på dette, men at vi her står i en større sammenheng.

– Det er en tid for å rive ned og en tid for å bygge opp. I denne situasjonen har det skjedd helt bokstavelig, sier bygningskomitéens formann, Rasmus Lassen. Han forteller om en låve som sto der hvor nybygget står i dag. – I desember 1989 forsvant låven, i januar 1990 begynte de å grave, og i januar 1991 ble bygget tatt i bruk. Rasmus Lassen overrekker så bygget på vegne av byggekomitéen til forstander Øyvind Øy.

2. gangs utlysning

SOKNEDIAKON

Diakonisamarbeid – kjøpesenter/menighet i Bergen.
Se annonse i «Vårt Land» 26. april 1991.

Lønnstrinn 24.

Søknadsfrist 1. juni 1991.

Søknaden stilles til Bjørgvin bispedømmeråd, Kalvedalsvei 45 A, 5018 Bergen. Tlf. (05) 31 24 04.